

Makale tarihçesi: Alındı: 7 September 2023 Kabul edildi: 15 October 2023

DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v10i2.872>

Kitap İncelemesi

Tuğçe Yaşar (2022). **Kurtarılmış Zamanlar**. Sözcükler Yayınları, 77 sayfa.

Tuncay Bilecen¹

Giriş

Tuğçe Yaşar'ın, Ocak 2023'te Sözcükler Yayınları tarafından yayımlanan *Kurtarılmış Zamanlar* başlıklı öykü kitabı birbirinden bağımsız on öyküden oluşuyor. Öyküler her ne kadar bu şekilde kurgulansa da *Kurtarılmış Zamanlar*'da; göç, uyum sorunu, dil yetersizliği, göçmenlerin Fransa'daki çalışma koşulları, farklı mekânsallıklarda yaşam sürmenin aşk, arkadaşlık ve aile ilişkilerine etkisi gibi göçmenliğe dair yaşanmışlıkların öne çıkan ortak izlekler olduğu söylenebilir. Bu da bir bakıma kurgusal olmasa da izleksel olarak öyküleri birbirine teyelliyor ve okuyucuda bir bütünlük hissi uyandırıyor.

Öykülerde, göç ve göçmenliğin ortak izlekler olması yazarın yaşamıyla da paralellik taşıyor, zira kitapta yer alan öz yaşam öyküsünden Tuğçe Yaşar'ın lise ve yüksek öğrenimini Fransa'da tamamladığını öğreniyoruz (s.1). Yazarın bu sırada yaptığı gözlem ve yaşadığı deneyimlerin *Kurtarılmış Zamanlar*'da göze çarpan, göç ve göçmenliğe dair yaşanmışlık hissi veren duygu durumlarının kaynağını oluşturduğu söylenebilir.

Yetmiş iki sayfadan oluşan kitapta yer alan on öykünün bir diğer ortak özelliği ise her birinin çok kısa metinlerden oluşması. Detaylı tasvirlere yer vermeden, “o an” a odaklanılması kurgusal olarak öyküleri karakterlerin geçmişinden uzaklaştırırken okuyucuyu da dolambaçlı olmayan yollardan öykünün meramına ve şimdije getiriyor. Tuğçe Yaşar, sosyal medya kullanımının da etkisiyle odaklanma süresinin saniyelerle ölçüldüğü bir dönemde, öykülerindeki karakterleri ve olay örgüsünü çok derinleştirmeden öyküyü varacağı istikamete bir an önce ulaştırıyor. Her ne kadar olaylar çabuk gelişip çabuk serimlense bazen de netice okuyucuya bırakılsa da yazar bunu telaşlı bir anlatımla yapmıyor. Dolayısıyla bu kurgusal tutum okuyucunun da anda kalma duygusunu pekiştiriyor.

Göçmenlerin “dil yetersizliği” nedeniyle yaşadığı sorunlar *Kurtarılmış Zamanlar*'ın ortak temalarından birini oluşturuyor. Örneğin “La Carte La Carte” başlıklı öyküde Hekimhan'dan Fransa'ya göç eden, gündüzleri inşaat işçiliği, hafta sonları ise düğünlerde zurnacılık yapan Kevî'nin Paris'teki yaşamına tanıklık ediyoruz. “Fransızca'yı kahve istemeyi ve ağrıyan yerini anlatabilecek kadar” kavrayan Kevî, dört yıldır yaşadığı Fransa'da oturum alamadığı için halen kaçaktır. Mahkeme tarafından sürekli ret almaktan yorulan Kevî son duruşmaya paragöz avukatı olmadan bir tercüman yardımıyla çıkar. Kevî duruşma esnasında konuşulanları çat pat anlar ama müziğin evrensel dili Kevî'nin dil sorununu ortadan kaldırır: “Bu kez zurnasını

¹ Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Kandıra MYO, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Türkiye. E-mail: tuncaybilecen@gmail.com

çıkarıp Diyarbekir Yolunda Türküsü'nü çaldı. Salondaki Afrikalı, Çinli, Pakistanlılar alkış tuttu. Kimisi ayağa kalkıp dans etti” (s.25). Duruşma çıkışında arkadaşının durumuyla ilgili kötü bir haber alacak olsa da Kevî müziğin evrensel diliyle oturum sorununu şimdilik halletmiştir.

“Renkli Boya Kalemleri” adlı öyküde ise dil yeterliliği ve ayrımcılık ortak temalardır. Öykü göçmen çocuklarıyla dolu bir ilkokul sınıfının anlatımıyla başlar, öykü kahramanı dil yetersizliği yaşadığından çizerek anlatmayı daha çok sevmektedir, bu yüzden en sevdiği ders resim dersidir. Tuğçe Yaşar, bu öyküde dil bilmemenin verdiği çaresizliği çarpıcı bir şekilde tanımlamıştır:

Dil bilmeyen insanlar konu ne olursa olsun sohbet esnasında sık sık güler. Hem de olur olmadık yerde. Soru sorulduğunda anlamadığı zamanlar olur, evet ya da hayır deyip hemen gülmeye başlarlar. O gülüş, anlamış gibi yapmak değil de, “Bir gün bütünüyle anlayacağım, benimle sohbet etmeyi sürdür,” demek sanki (s.8).

Resim öğretmenini Madam Veziat, öğrencilerin arkadaşları Eflâ'nın okuldan atılmaması için verdikleri kâğıda destek imzası atmak yerine dolu olan kalem kutusuna başka bir boya kalemini sokmaya çalışarak dolu kalem kutusu metaforunu kullanır; “Bak Eflâ, bu kalem kutusu Fransa, bu tek kalem de sensin. (...) Ama bak bu kalem buraya girmiyor, çünkü artık yer yok” (s.10) der. Madam Veziat'ın bu sözleri öykü kahramanını derinden sarsar, bunu “Belki de hayatımda hiçbir Fransızca cümleyi bu kadar çabuk ve temiz, tek seferde anlamamışımdır” diyerek ifade eder.

Öykünün sonunda ise mücadele ve dayanışma ruhu galip gelmiş, Madam Veziat'ın kullandığı kalem kutusu ve boya kalemleri metaforu tersine dönmüştür: “Hayet, Eflin ve Arthur, ‘Hepimiz göçmen çocuğuyuz!’ diye slogan atıyor. Her biri o bardaktaki renkli boya kalemlerine benziyor. Yan yana başları dik! Ben de rengimi onlara katıyorum” (s.10).

“Paris’in Şölen Yeri Geceleri” adlı öyküsünde ise göçmenlerin çalışma koşullarına tanıklık eder okuyucu, bu koşullar göç edilen ülkenin dilinin geç öğrenilmesinin ipuçlarını da ortaya koyar. Çünkü “hoparlördeki şarkılar işçiler diri kalsın diye hep yüksek sesteydi” (s.34). Bu da göçmenlerin kendi aralarında konuşmalarını ve sosyalleşmelerini engellemektedir. Bu yüzden ancak mesai bitiminde birbirleriyle konuşma fırsatı bulurlar. Hikâyenin Cezayirli ve Türk kahramanları kendi aralarında konuşurken, Cezayirli söze girer: “Birbirimizin yüzünü göremiyoruz, kaldı ki konuşacağız da dilini geliştireceksin! Allah iyiliğini versin abi” (s.39).

Kitabın son öyküsü “Mavi Masa”da ise gurbette gerçekleştirilen çok kültürlü, çok dilli buluşmalara şahitlik eder okuyucu. Burada da müzik dost sohbetlerinin ortak dili olarak karşımıza çıkar. Sabaha eren gecenin sonunda dostlar birer birer ayrılırken geriye Veronika dışında sadece Türkiye’den göç edenler kalmıştır. “Artık sohbetin tek dili bütünüyle Türkçe olmuştu. Veronika da seheri bekleyenlerdendi. Konuştuklarımızdan bir şey anlamasa da can kulağıyla dinliyordu” (s.74).

Göçmenliğe ilişkin alışageldik bu olgu başka birçok göçmen yazarın yapıtlarında da karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Menekşe Toprak'ın Temmuz Çocukları (2011) romanında da Hangi Dildedir Aşk (2009) adlı öykü kitabında da anadil korunaklı bir liman olma özelliğini çok kültürlü sohbetlerde sürdürür. Toprak, bunu bir güvence ve rahatlama olarak yansıtırken karşı tarafın tepkisine yer vermeyi de ihmal etmez;

Üstelik ikisinin aralarında Türkçe konuşması Polonyalı yazarı da, çevirmeni de rahatsız etmemiştir. Belki de herkes ortak bir yabancı dili konuşmaktan yorulmuş, şimdi ana diline dönerek rahatlamıştı (Toprak, 2009, s.22).

Tuğçe Yaşar'ın öykülerinde dil meselesi sadece göçmenlerin yaşadığı dil sorunuyla sınırlı kalmaz, anadil de izleklerden biridir. “Taksi Balıkçısı” öyküsü, Paris'te çevirmenlik yapan Çiçek'in İstanbul'da arkadaşı Sedef'in evini ziyaretini konu alır. Çiçek, taksiyle Sedef'e giderken taksicinin telefonda Kürtçe konuşması üzerine ilkokul anılarına geri döner. Kürtçenin bir dil, anadili olduğunu o yıllarda yaşadığı bir olay üzerine annesinden öğrenmiştir.

Göçmenlerin emek piyasalarındaki görünümleri Yaşar'ın öykülerinin bir başka ortak izleğidir. “Tadeo Kalarov” adlı öyküsü Türkiye'de ekonomik olarak zorlanan Zafer ve Yade çiftinden, “Memlekette artık yaşanmaz” diyen Zafer'in pandemi döneminde Fransa'ya göçünü konu alır. Sahte Bulgar kimliği olan Zafer, Tadeo Kalarov ismiyle bilinir ve çoğu yeni gelen göçmen gibi bir inşaatta iş bulur. İşi ve odası arasında mekik dokuduğu rutin yaşamına başlar. Göçmenlerin gündelik yaşamlarına uzun uzadıya yer vermeyen yazar, yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi bir an önce varacağı yere varır, Zafer inşaatta geçirdiği bir iş kazasında hayatını kaybeder. “Evleneli bir buçuk yıl olmuştu. Biraz para biriktirdikten sonra salgına da çare bulununca ailesini yanına alırdı. Salgın gibi Zafer'in kaçakçılığı da sürerken, Tadeo'nun kıyafetleri ve Bulgar kimliği Zeynel Ustabaşına verildi” (s.18).

“Paris'in Şölen Yeri Geceleri” başlıklı öykü göçmenlerin zorlu çalışma koşullarına ilişkin detaylı tasvirlerle doludur. Bu öyküde göçmen işçiler arasındaki çekişmeler ve rekabetin yanı sıra göçmen işçi sirkülasyonu da yer alır. “Mavi yelekli ustalar her yorgunluğa, bıkkınlığa yetişemezdi. Kimi işçinin dayanamayıp molada istifasını verip çekip gittiği de olurdu. Sokak, okul, ev arasında öğrendikleriyle çelişip denge tutturamayan gençlerince yerine başkalarının geçmesi uzun sürmezdi” (s.34). Bu öykü de tıpkı “Renkli Boya Kalemleri”nde olduğu gibi göçmenler açısından ümitvâr bir sonla biter ve tıpkı o öyküdeki gibi bir metaforu tersine çevirir yazar. Göçmenlerin birbirleriyle konuşmamaları ve tempolu çalışmaları için çalışma ortamında yüksek sesle dinletilen *Dans sa bulle* şarkısı grev marşı olup çıkmıştır.

Kurtarılmış Zamanlar'ın bir başka ortak izleği ise farklı mekânsallıklarda yaşamının arkadaş, aile ve aşk ilişkilerine yansımalarıdır. Örneğin “Ardıç Kuşu” adlı öyküde öykü anlatıcısının Yunan sevgiliyle yaşadığı aşk ilişkisini arkadaşı Zeynep'e anlatması konu edilir. Sonradan Yunanistan'a gittiği anlaşılan Yunan sevgili bir ara ortadan kaybolmuş, aylar sonra ise yeniden ortaya çıkmıştır. Ardıç kuşu bu yönüyle bir bakıma gurbet içinde gurbeti yaşamayı, göç edilen yerde köklü ilişkiler kuramamayı gösterir gibidir. “Ardıç Kuşu şimdi bir yerlerde gitarını çalıp şarkı söylüyordur. Bir kadının parmaklarına dokunup hangi enstrümanı çalabileceğini tartışıyordu” (s.45).

“Denize Atılan Taşlar” öyküsü ise araya giren mesafelerle birlikte dostluklar yıllara meydan okur mu? Biz ve geride bıraktığımız yıllar sonra bile aynı kişiler midir? sorularını sordurur. Bu öyküde göçmenlerin yaşadığı aidiyet sorununun arkadaş ilişkilerine yansımaları örtük olarak kendisini hissettirir.

Tuğçe Yaşar'ın kendine özgü üslubu ve diliyle kaleme aldığı *Kurtarılmış Zamanlar*, göç ve göçmenliği çeşitli biçimleriyle aktarması ve yaşanmışlıklardan süzülen gerçekçi anlatımıyla göç yazınına ilgi duyanların keyifli okuyacağı bir kitap olma özelliği taşıyor.

Kaynakça

Toprak, Menekşe, *Hangi Dildedir Aşk*, Yapı Kredi Yayınları, 2009
Toprak, Menekşe, *Temmuz Çocukları*, İletişim, 2011

